

Cinema

Alfred Hitchcock: època anglesa

per Pere Cornellas

Cine Club Sabadell

La programació a Sabadell d'un extens cicle Hitchcock -uns 40 films-, que tindrà lloc el primer semestre de l'any 88, aconsella d'iniciar una sèrie d'articles sobre el mestre britànic, a qui "Quadern" ha dedicat tan sols una urgent aproximació de caire global (**Alfred Hitchcock, el mag**) al seu número 14, maig/juny 1980. Aquell fou, efectivament, un treball d'urgència -Hitchcock acabava de morir el 29 d'abril- i, per tant, inevitablement mancat. S'hi esbossaren només les línies generals del seu cinema, que donarem per sabudes en aquests articles d'ara, on s'estudiaran, en canvi, amb les limitacions d'espai que imposa una revista no especialitzada, les diferents etapes de la seva obra i les lògiques comparacions amb el cinema negre, el gènere cinematogràfic que li és més proper. Els quatre treballs que seguiran al d'avui són: **Hitchcock a Amèrica: 1940-1947, Hitchcock i el cinema negre dels anys quarantes, Hitchcock i la televisió i Plenitud creativa de Hitch.**

Durant la que es coneix com la seva etapa anglesa, Hitchcock dirigí 24 films (1). A més, ja se sap que, fent d'altres feines -retolador, productor, guionista, ajudant de direcció, decorador i muntador-, participà en una vintena més de films anglesos. Dels 24 que signà, 9 són muts: és la part menys coneguda de la seva obra. Actualment, només una d'aquestes nou pel·lícules es troba a l'abast al nostre país: EASY VIRTUE (1927). De tota manera, exceptuada THE RING (1927), es tracta sempre de treballs d'encàrrec que, tanmateix, deuen ser utilíssims a l'autor, que podia assajar mètodes i tècniques sense massa risc creatiu personal. He vist la major part d'aquest material, però fa ja bastant de temps i no em sembla correcte, doncs, emetre un qualsevol judici crític. En tot cas, puc dir que THE LODGER (1926) i THE RING són els títols que recordo de més bon grat. L'etapa anglesa sonora, en canvi, ens és molt més coneguda -jo la coneix prou bé- i prefigura ja tot el Hitchcock americà. Consta de 15 films. Són molt importants: BLACKMAIL (1929, La muchacha de Londres), MURDER (1930), THE MAN WHO KNEW TOO MUCH (1934, El hombre que sabía demasiado), THE THIRTY-NINE STEPS (1935, 39 escalones), SABOTAGE (1936) o THE LADY VANISHES (1938, Alarma en el expreso). Tenen interès indubtable: RICH AND STRANGE (1932, Lo mejor es lo malo conocido), THE SECRET AGENT (1936, El agente secreto) o YOUNG AND INNOCENT (1937, Inocencia y juventud). I són vertaderes curiositats: NUMBER SEVENTEEN (1932, El número 17), WALTZES FROM VIENNA (1933) o JAMAICA INN (1939, La posada de Jamaica). El conèixer aquest conjunt és fonamental si es vol seguir l'evolució temàtica i estètica de

Alfred J. Hitchcock, 1924.

l'autor. Tot el cosmos hitchcockià hi és present. Les pel·lícules angleses de Hitch resulten ineludibles si es pretén **entendre** la seva obra de plenitud, la primera obra mestra absoluta de la qual, NOTORIOUS (Encadenados), rodarà a Amèrica l'any 46.

La dicotomia innocència/culpabilitat, plantejada per Hitchcock a partir/com a plasmació de l'evidència que tothom és culpable, constitueix el centre temàtic de BLACKMAIL, el seu primer film sonor (2). Tracy (Donald Crisp) morirà per un crim que no ha comès i Alice (Anny Ondra), la protagonista, que sí ha comès el crim, que-

darà lliure, gràcies al silenci culpable del seu nuvi, el detectiu Frank Webber (John Longden), una situació molt semblant a la que protagonitzaran Sylvia Verloc (Sylvia Sydney) i Ted (John Loder) a SABOTAGE set anys després. L'assassinat del pintor (Cyril Ritchard) a mitja pel·lícula introdueix una de les característiques d'estil més recurrents del Hitchcock posterior: el trencament premeditat del "crescendo" narratiu, mitjançant la inserció d'una seqüència clau enmig de la narració, fet aquest que es repetirà també a SABOTAGE, abans d'esdevenir habitual a les pel·lícules americanes

(exemple suprem: PSYCHO, 1960, Psicosis). La mort de Tracy al British Museum inaugura els espais insòlits, el més espectacular exemple dels quals és el Mont Rushmore de NORTH BY NORTHWEST (1959, Con la muerte en los talones).

A banda el film més característic sobre el tema, THE WRONG MAN (1957, Falso culpable), els altres dos que tracten la falsa culpabilitat -sempre present al cinema de Hitchcock- de manera més explícita són un d'americà, SPELLBOUND (1945, Recuerda), i un d'anglès, MURDER. Són les tres pel·lícules en què aquest tema és el centre i la raó de la història. En aquest sentit, MURDER és un film importantíssim. Els seus personatges són els antecessors de molts dels protagonistes de l'etapa americana. L'actriu principal, Norah Baring, dona una Diana que tronca directament amb els personatges que interpretarà Ingrid Bergman a ENCADENADOS i UNDER CAPRICORN (1949, Atormentada), amb la Kim Novak de VERTIGO (1958) o amb la Tippi Hedren de MARNIE (1964, Marnie, la ladrona). I l'assassí que interpreta Esme Percy forma, amb els de STRANGERS ON A TRAIN (1951, Extraños en un tren), PSICOSIS i FRENZY (1972, Frenesi), el quartet de criminals més terrible de l'obra de Hitchcock. De tota manera, el més rellevant de MURDER són dues qüestions d'estil: la força semàntica dels primers plans, que esdevindran el segell inconfusible de la inspecció que de l'ésser humà farà l'autor, i la dels picats, sovint opressius, que definiran la relació del personatge amb el seu context.

L'interès de THE SKIN GAME (1931) -un film objectivament irrellevant- per a qualsevol estudiós de Hitchcock resideix, bàsicament, en el personatge de Mrs. Hillcrest, que interpreta Helen Haye, el fantasma obsessiu de la mare, un dels temes, quatre anys enrera, d'EASY VIRTUE. Certament, totes les pel·lícules de Hitchcock -THE SKIN GAME també- ajuden a codificar, de mica en mica, les característiques generals del seu cinema.

Tres coses han de destacar-se de RICH AND STRANGE: el viatge, que ja apareixia al seu primer film (THE PLEASURE GARDEN, 1925, El jardín de la alegría) i que acompanyarà tota la filmografia hitchcockiana (uns exemples a l'atzar: les dues versions d'EL HOMBRE QUE SABÍA DEMASIADO, ALARMA EN EL EXPRESO, CON LA MUERTE EN LOS TALONES o TOPAZ, 1969); la seva condició de somni cinematogràfic, que l'autor recuperarà, per exemple, a ALARMA EN EL EXPRESO,

Hitchcock dirigeix THE MOUNTAIN EAGLE (1925, El àguila de la muntanya) a Munich, amb Alma Reville d'ajudant.

REBECCA (1940, Rebeca), RECUERDA, VERTIGO o MARNIE; i l'explicitació fins a l'evidència de la necessitat que tenen els personatges hitchcockians de llibertat de moviments (aspecte aquest ja apuntat a MURDER, que Segimon Molist va estudiar a fons (3) i que ja vaig comentar a l'article a "Quadern" abans referenciat).

A partir d'EL HOMBRE QUE SABÍA DEMASIADO (versió anglesa) -i després de la rarsa musical de WALTZES FROM VIENNA-, les pel·lícules de Hitchcock s'omplen d'organitzacions de por i tenebra, que seran, també, un altre dels senyals definitoris del seu cinema (només a l'etapa anglesa: 39 ESCALONES, SABOTAGE, ALARMA EN EL EXPRESO i LA POSADA DE JAMAICA). A partir d'aquí, s'inicia igualment la comèdia d'aventures, lleugera o dramàtica segons s'escau, o lleugera i dramàtica alhora. I també a partir d'aquesta pel·lícula, es poden començar a establir relacions directíssimes entre les pel·lícules angleses i algunes d'americanes.

Efectivament, així com MURDER recorda FALSO CULPABLE però no es pot dir que es tracti del seu equivalent, en canvi, EL HOMBRE QUE SABÍA DEMASIADO, versió anglesa, és un apunt de la corresponent versió americana, rodada el 1956 i, alhora, un precedent de FOREIGN CORRESPONENT (1940, Enviado especial) i SABOTEUR (1942, Sabotaje); 39 ESCALONES s'emparenta amb CON LA MUERTE EN LOS TALONES; THE SECRET AGENT prefigura també ENVIADO ESPECIAL, i SABOTAGE té la mateixa crueltat que PSICOSIS i FRENESI. És a dir, els grups que s'estableixen són els següents: 30: MURDER/45: RECUERDA/57: FALSO CULPABLE. 34: EL HOMBRE QUE SABÍA DEMASIADO (I) 40: ENVIADO ESPECIAL/42: SABOTAJE/56: EL HOMBRE QUE SABÍA DEMASIADO

(II). 35: 39 ESCALONES/59: CON LA MUERTE EN LOS TALONES. 36: THE SECRET AGENT/40: ENVIADO ESPECIAL. 36: SABOTAJE/60: PSICOSIS/72: FRENESI. La relació no és, evidentment, exhaustiva, però sí suficient: els temes es repeteixen imparablement i multipliquen el seu significat. La confessió de Mr. Memory a 39 ESCALONES obre, d'altra banda, el llistat inexhaurible del gran Hitch (remordiment/-culpabilitat/alliberació): REBECA, RECUERDA, ATORMENTADA, I CONFESS (1952, Yo confieso) o MARNIE.

No cal dir, finalment, que l'element més definitori del suspens hitchcockià -la identificació personatge/espectador-, que funciona, com és sabut, sense restriccions morals -la qual cosa crea, precisament, un conflicte moral a l'espectador-, té la seva gènesi, com és lògic, a l'etapa anglesa que comentem. Uns quants exemples: segons la situació, fem costat a Alice o a Tracy, malgrat l'aparent contradicció, a BLACKMAIL; ens sentim propers de qui suposem l'espia enemic a la seqüència de l'assassinat de THE SECRET AGENT; ens compadim de les morts de Fane i Verloc a MURDER i SABOTAJE, i, amb la mateixa intensitat, ens identifiquem amb els aventurers d'EL HOMBRE QUE SABÍA DEMASIADO, 39 ESCALONES o YOUNG AND INNOCENT.

Entre 1925 i 1939, Hitchcock va treballar sota quatre firmes: Gainsborough Pictures (7 films, entre ells els dos primers, coproduccions anglo-alemanyes), British International Pictures (11), Gaumont-British (5) i Mayflower (1). Oficialment -perquè es fa impossible de precisar la quantitat real de col·laboracions-, Alma Reville, la seva dona des de 1926, treballà en 16 d'aquestes pel·lícules. L'última producció anglesa fou LA POSADA DE JAMAICA. La fascinació de REBECA inaugura l'etapa americana.

1.- Algunes filmografies n'hi atribueixen 23, en no incloure ELSTREE CALLING (1930), film degut a quatre directors. Només una de les seves seqüències és de Hitchcock.

2.- Donald Spoto, al seu llibre THE DARK SIDE OF GENIUS, THE LIFE OF ALFRED HITCHCOCK (1983) -publicat per Ultramar Editores l'any 85, traducció de Domingo Santos-, parla d'una versió muda de la pel·lícula. Vista la versió sonora, el que diu Spoto sembla molt versemblant.

3.- Alfred Hitchcock, el horrible ser nunca superado, especial per a Cine Club Sabadell, publicat el curs 69-70.

